

BOSZ
art

MALARSTWO ŚWIATOWE

Tycjan

Printed in Poland

Wydawnictwo BOSZ

BOSZ Szymanik i wspólnicy spółka jawna

38-722 Olszanica 311

Biuro: ul. Przemysłowa 14, 38-600 Lesko tel.

+48 13 469 90 00

fax +48 13 469 61 88

biuro@bosz.com.pl

www.bosz.com.pl

MALARSTWO ŚWIATOWE

Tycjan

Tiziano Vecelli – znany jako **Tycjan** – urodził się w 1490 roku w małej miejscowości Pieve di Cadore w regionie Wenecja Euganejska. W wieku dziecięcym, mając bowiem niespełna dziesięć lat, został przez rodziców wysłany do Wenecji, aby pobierać nauki rozwijające rodzący się talent malarski. Tym sposobem Tycjan trafił do pracowni Gentile Belliniego, a następnie jego brata Giovanniego – uznawanego już wtedy za ojca nowożytnego malarstwa weneckiego. Zarówno bracia Bellini, jak i poznany w pracowni Giovanniego, cieszący się sławą Giorgio Barbarelli da Castelfranco, zwany Giorgione, w znacznym stopniu wpłynęli na kształtowanie się artystycznej osobowości chłopca. Pierwsze obrazy Tycjana pozostawały pod ogromnym wpływem obu tych wielkich malarzy, ich zupełnie nowego podejścia do światła i koloru, wyczuwalnego liryzmu przedstawianych scen, przede wszystkim jednak malarskiej miękkości w miejsce twardego rysunku. Wspólnie stworzyli środowisko dorównujące współczesnym zjawiskom artystycznym Florencji i Rzymu, choć zdecydowanie odróżniające się rozświetlonymi pejzażami, które nie tylko towarzyszyły przedstawianej na pierwszym planie scenie, ale także z nią współgrały.

Wspólną realizacją młodego Tycjana i dojrzałego Giorgione było dekoracja fasady domu kupców niemieckich (Fondaco dei Tedeschi) w Wenecji – tego samego, dla którego rok później Albrecht Dürer namalował *Madonnę Różańcową*. Ten alegoryczny program uległ zniszczeniu podczas remontu przeprowadzonego na początku XX wieku. Nieliczne ocalałe fragmenty są obecnie eksponowane w Gallerie dell'Accademia – muzeum otwartym dla publiczności od 1817 roku. Do naszych czasów ocalały za to wykonywane przez Tycjana w latach 1510–1511 malowidła ściennie w sali głównej Scuola del

Santo – siedziby Arcybractwa Świętego Antoniego w Padwie. Przedstawiają one trzy cudowne wydarzenia, do których miało dojść za wstawiennictwem świętego: *Cud uzdrowionej stopy*, *Cud noworodka* i *Cud zazdrośnego męża*. Były to pierwsze wielkoformatowe prace wykonane samodzielnie przez malarza.

Niespodziewana śmierć Giorgione w 1510 roku i wyjazd do Rzymu Sebastiana del Piombo przyspieszyły powrót Tycjana do Wenecji. Przed młodym artystą otworzyły się perspektywy na tyle kuszące, że postanowił odrzucić lukratywną propozycję papieża Leona X i zgromadzonych wokół papieskiego tronu arystokratów i zdecydował o pozostaniu w mieście. Dopiero jednak w 1516 roku udało się artyście otrzymać tytuł malarza państwowego (oraz upragnione stanowisko maklera w centrum handlu z Niemcami), które zapewniało stałe uposażenie i obowiązek malowania obrazów wotywnych i portretów weneckich dożów. Twórcą zainteresował się książę Alfonso d'Este z Ferrary, zaczęły również napływać miejscowe zlecenia. Z tego czasu pochodzi zamówienie z kościoła Santa Maria Gloriosa da Frari na obraz ołtarzowy *Wniebowzięcie Marii* (*Assunta*). Ta ogromna kompozycja (690 × 360 cm) dzieli powierzchnię płótna na trzy strefy – ziemską, niebieską i niebiańską, których zwornikiem jest unosząca się postać Marii. Efekt ten został przez autora wzmocniony zabiegiem krzyżowania się spojrzeń wszystkich przedstawionych postaci. Kolejne zlecenia na monumentalne obrazy przeznaczone do wnętrza sakralnych przeplatały się z zamówieniami prywatnymi lub publicznymi na malarstwo portretowe i rodzajowe. Już w drugim dziesięcioleciu XVI wieku działała w Wenecji prężna pracownia Tycjana, zatrudniająca uczniów i pomocników. Malarz nie poświęcał się jednak wyłącznie

pracy twórczej – parał się handlem, ubiegał się o beneficja i o urzędy. Każda z tych aktywności poszerzała krąg znajomych i potencjalnych zleceniodawców. Pośród tych najbardziej znamiennych należy wymienić – poza księciem d'Este – Federica Gonzagę z Mantui, Francesca Marię della Rovere z Urbino czy Karola V. W wyniku tej ostatniej znajomości rozpoczął się okres podróży malarza do Bolonii i Augsburga, który z kolei zaowocował kilkoma doskonałymi portretami cesarza (*Karol V z psem, Portret konny Karola V*). Karol V nie był jedynym monarchą, który docenił sztukę i talent wenecjanina – artysta namalował także Izabellę Portugalską czy elektora Saksonii Jana Fryderyka. Król Hiszpanii Filip II odziedziczył po ojcu upodobanie i zamówił u artysty wiele prac, z których większość dekorowała Eskurial. Tycjan malował również Franciszka I. Nadszedł wreszcie czas na zaproszenie skierowane z Wiecznego Miasta. W 1545 roku Tycjan wyruszył do Rzymu, gdzie przez kilka kolejnych lat tworzył dzieła na zamówienie papieża i rodziny Farnese.

Z całego okresu twórczej działalności malarza zachwycające do dziś są portrety kobiece, za sprawą których do języka potocznego weszło powiedzenie „piękność tycjanowska”. To typ urody weneckich kobiet o jasnej karnacji i złocistorudych włosach. Tycjan dodatkowo rozświetlił piękno portretowanych modelek i nadał im wdzięk, często portretując je z lekkim nachyleniem i ze zwrotem twarzy w prawo. Taka jest *Salome, Flora, La Bella, Metresa* albo *Kobieta z lustrem*. Ten sam typ urody odnajdujemy w *Marii Magdalenie pokutującej, Danae, Wenus z lustrem* i wielu innych realizacjach.

Długie i owocne życie artysty przerwała śmierć 27 sierpnia 1576 roku podczas szalejącej w mieście epidemii dżumy. Trudno dziś orzec, czy malarz padł

jej ofiarą, jak przed laty jego mistrz i przyjaciel Giorgione. Faktem jest, że został pochowany już następnego dnia w weneckim kościele Santa Maria Gloriosa da Frari, który spiał klamrą życie malarza związanego z miastem od czasu namalowania przed laty *Assunty* do ołtarza głównego.

Agnieszka Widacka-Bisaga – historyk sztuki, doktor nauk humanistycznych. Od 2006 roku pracownik Muzeum Narodowego w Krakowie, od 2017 roku pracownik Muzeum Książąt Czartoryskich.

*Portret kardynała Georges'a d' Armagnaca
i Guillaume'a Philandriera*
XVI wiek
olej na płótnie
102 × 116 cm

Portret Karola V
1500–1585
olej na desce
96 × 77 cm

Portret księcia Alfonsa d'Este

1530–1534

olej na płótnie

133 × 111 cm

*Madonna z Dzieciątkiem
i świętymi*

1520

olej na desce

92,7 × 138 cm

*Madonna z Dzieciątkiem
i Marią Magdaleną*

1560

olej na płótnie

98 × 82 cm

Noli me tangere

1514

olej na płótnie

110,5 × 91,9 cm

Cesarzowa Izabella Portugalska

1548

olej na płótnie

117 x 98 cm

Portret doży Andrei Grittiiego

1546–1550

olej na płótnie

133,6 × 103,2 cm

Portret konny Karola V
1548
olej na płótnie
335 × 283 cm

Portret Filipa II
1551
olej na płótnie
193 × 111 cm

Twórczość Tycjana jest zaliczana do najwybitniejszych osiągnięć malarstwa weneckiego renesansu. Tycjanowskie wyczucie światła i koloru wpłynęło na kolejne pokolenia miejscowych malarzy – Veronesego i Tintoretta, ale echa jego kunsztu z łatwością można dostrzec u malarzy doby baroku po obu stronach Alp: Petera Paula Rubensa, Diega Velázquezego i Nicolasa Poussina w XVII wieku czy impresjonistów – Édouarda Maneta i Auguste’a Renoira.